

Frihetens logikk; å kunne si «nei»!

23.05.25

Mot et «hard-core» demokrati?

(nr. 2)

Av: *Parrhesia: kultur for kunnskap og utvikling. Filosof Anders P Petersen*

For et demokrati er det viktig å ha evnen til å kunne si nei. De årene vi er inne i vil legge premissene for retningen samfunnet tar innen alle områder. Vi må vite hva vi gjør, og vi må forstå at det er folket som i demokratiet er den største maktfaktoren. Men, vi mangler demokratisk selvtillit, fordi vi mangler demokratisk kunnskap.

Demokrati assosieres med frihet, ytringsfrihet, respekten for medmennesket, likestilling, toleranse, menneskerettigheter, og likeverd. Det virker for så vidt som en enkel sak å følge, og noe vi hører gjentatt til det kjedsommelige. Men, frihet hviler også på evnen til å si «nei». Det er i «nei»-et at demokratiets frukt egentlig ligger. Demokratiets historiske grunnmur er fornuft og vitensholdninger som logos, og derved nei til maktovergrep, tyranni, og dumskap. Nei-et er nødvendig, men for tanker og argumenter må man også få høre «ja-et» når man ønsker å snakke. Derfor er ytringsfriheten oppfunnet, for å måtte høre det man ikke liker å høre. Om ikke ytringsfriheten virker lever man i et tyranni uten at man er klar over det.

I skolen skal man lære seg maktkritikk. Dette ender ofte med et primitivt fokus på «makten» som det vi vanligvis kjenner som makten, som politiske ledere, byråkrati osv. Men, om man lever i et demokrati, så er jo den største makten folket selv. Det er her «faren» egentlig truer i stort og smått.

Politikerne kan skiftes ut etter 4 år. De er gjerne maktsultne, men som demokrater er de opptatte av folkemeningen og justerer partiprogram, slik den oppfattes. Det er bra, som essensen av politisk demokratiskhet, men vil også prege folkemeningen i sin oppfattelse av rett og galt. De har mer makt enn enkeltborgeren, men folkets makt som suveren kjennetegner demokratiet.

Da friheten er i folkets største interesse, som nytelse, ens egne rettigheter, følelser, og oppfattelser av rett og galt, så ligger der i folket kort vei til tyranni. En tyrannisk frihetshunger, som kan tilintetgjøre seg selv.

I mangel på opplæring i fornuftens vesen lærer man ikke å si nei, da friheten i den enkle demokratiske logikk er å si «ja til alt». Da blir tenkning, borger og samfunn grenseløst, og man får følelsenes og troens tyranni. Ethvert krav om å se helheten, sette seg inn i ting, forstå motpartens perspektiv, oppfattes som et angrep på den enkeltes frie autonomi. Vi går da glipp av viktig informasjon for gode valg.

Krenkningsfølelsen blir styrepinne, og lovgiverne/politikerne som da lytter til folket, i sin villfarelse, åpner for den enkle frihetens logikk i samfunnet, der det etter hvert finnes like mange typer av tenkning som der finnes styresett i verden (Platon).

Det blir lite å lære, da enhver går til sitt, men frihetselskerne krever å bli hørt. Frihetselskerne krever sine rettigheter; religiøse undertrykkere vil ha fred, sine bønnehus, og respekt for sin kultur.

De støttes av tolerante, opptatte av rettferdighet i alle verdenshjørner, og tilrettelegger for godheten i ens eget land. (Se også blogginnlegget Rasjonalistisk irrasjonalisme.)

Godhet uten ydmykhet er som en plog i vintervær, full i kraft der den sier ja til alt, unntagen det som ønsker å stoppe den.

I denne rettferdigheten mistes respekten for menneskelivet, ytringsfrihet, demokrati, toleranse, grenser, trygghet, fred, og et samlet «vi».

Fornuftens essens ligger siden antikken i bevisstheten om ja-ets grenser, for ivaretagelsen av kunnskaper, utvikling, og overlevelsen. Demokratiets grunnlag er særlig to prinsipper. A) Individets frihet til å bestemme sin tro, sine verdier, sin ektefelle, sin utdanning og sitt liv. B) Det er å følge fornuftens prinsipper for deltakelse i samfunnet.

[Søk - "Ytring, Forbedring og Utvikling og Utvikling" - Norli Bokhandel](#)

Makt uten fornuft er dumskap i praksis, og vi bør kjenne når nei-et skal ytres og grenser settes. Fornuft er noe så grunnleggende enkelt som å la alle få komme til orde på like fot, uansett hvor.

Det er demokratiets logikk, og universets logikk, som en harmoni mellom motsetninger. Om ikke denne oppnås, fordi den ene part ikke tilpasser seg, gjenstår kun ødeleggelse for dem selv, eller for andre.

«Om mennesket ikke kan enes om noen verdi, blir mennesket uforståelig for mennesket!»

Albert Camus, fra boken «Opprøreren».